

Posudek vedoucí práce na diplomovou práci Lenky Pinzové

**VÝSLECHOVÉ STRATEGIE
V RANĚ NOVOVĚKÉ TRESTNĚPŘÁVNÍ TEORII
A SOUDNÍ PRAXI.**

**Výslechové postupy soudců a obranné strategie delikventů
v případě deliktů cizoložství, incestu a bigamie**

Fakulta humanitních studií UK, Katedra obecné antropologie, červen 2006,
107 stran + přílohy

Diplomová práce L. Pinzové se zabývá otázkou diskursivních strategií před raně novověkými soudy, a to jak u vyslychajících, tak u vyslychaných. Jako konkrétní příklady zvolila autorka tři „mravnostní“ delikty: cizoložství, incest a bigamii.

Jako hlavní cíle si kladla především 1. srovnání normativní a reálné podoby výslechu, a to i ve vztahu k časové změně, dále pak 2. analýzu obranných strategií a pokus o srovnání „mužského“, resp. „ženského“ způsobu této obrany.

Jde o téma, které až do nedávné doby neprobouzelo seriózní zájem historiků. „Dějiny (raně novověké) kriminality“ samozřejmě existovaly na okraji sociálních a kulturních dějin již dávno i v českém prostředí; způsob práce s prameny trestněprávní povahy však byl často podřizován snaze o senzacechtivost a pikantnost, tím spíše, šlo-li o delikty sexuální. Teprve v posledních desetiletích začali zejména mikrohistoricky a antropologicky orientovaní sociální a kulturní historici (např. R. van Dülmen, O. Ulbricht, L. Roperová, u nás pak především P. Himl či J. Dibelka) podrobovat akta kriminálních soudů analýzám nového typu. Oproti starším historikům, kteří se více soustředili na samotné trestné činy (co se vlastně stalo) a jejich postih (jak „barbarským“ způsobem stíhaly raně novověké kriminální soudy takovou „banální“ kriminalitu, jakou představují právě sexuální delikty) začali více zohledňovat individuální strategie jednání a obrany obviněných bez ohledu na nutné hodnocení „pravdivosti“, resp. „lživosti“ jejich výpovědí. Výpověď je nyní studována nikoli

ve vztahu k hypotetické (objektivní a ideální) pravdě, ale „sama o sobě“: není už jen výpovědí o spáchaném (nebo popíraném) deliktu, ale výpovědí o způsobu myšlení i cítění, o individuálních strategiích těch, kteří jsou konfrontováni s raně novověkou autoritou, ať už vrchnostenskou, právní nebo mravní. Vzniká tak cenný pramen k poznání zejména těch sociálních vrstev („lidové prostředí“), pro něž jinak zcela postrádáme prameny subjektivnějšího, individualizujícího charakteru, který nám umožňuje lépe pochytit i jejich subtilnější vnitřní stratifikaci (např. sociální či genderovou).

Právě tento přístup oslovil L. Pinzovou, která již ve své bakalářské práci studovala vztah mezi zákonnou normou a soudní praxí v případě tří mravnostních zločinů, resp. zločinů proti manželství (cizoložství, bigamie, incest). Své poznatky také publikovala ve dvou studiích v časopise pro kulturní dějiny Kuděj (2008, 2009). Její práce diplomová tak mohla těžít již z předchozích výsledků; zaměřila se však na jiné aspekty a současně pozměnila i metodu práce. Práce je rozčleněna na dvě části, teoretickou a praktickou, „empirickou“. Teoretická část představuje spíše úvod do studované problematiky. Kromě kritiky použitých pramenů a stavu bádání (I. 1. a I. 2.), kde dominuje důraz na práce trestněprávního a genderového charakteru tvoří součást teoretického oddílu také přehled vývoje raně novověkého trestního práva (II. 1.). Autorka se zde zamýšlí také nad pojmy/kategoriemi cti a bezectnosti v preindustriální společnosti (II. 2.). Rovněž empirická část se skládá ze dvou oddílů: první se věnuje modalitám výslechu, a to jak v rovině obecné, tak u konkrétních zvolených trestných činů, část druhá je zaměřena na obranné strategie delikventů.

L. Pinzová se tentokrát neomezila na klasické srovnání „teorie a praxe“, ale zaměřila se na způsoby, jimiž byly vedeny výslechy (zde samozřejmě k nezbytné konfrontaci psané normy a jejích odchylek v soudní praxi dochází) a současně na strategie, jež v odpověď volili obvinění. Je však otázkou, do jaké míry byly výsledky skutečně překvapivé, resp. naopak spíše dopředu očekávatelné.

Materiálovou základnu představovaly na jedné straně dobové trestní zákoníky představující zákonnou normu, jednak tzv. „smolné knihy,“ a to ve své editované podobě, z nichž autorka čerpá informace o soudní praxi. Autorka se zde musela potýkat s nepříliš snadnou dobovou češtinou, a to jak ve studovaných originálech zákoníků, tak i u editovaných smolných knih, a tuto práci uspokojivě zvládla. Je škoda, že se z organizačních a časových důvodů nemohla věnovat původním pramenům rukopisným, například z velkostatkových fondů, které by jí poskytly větší množství relevantního materiálu. Mohly by jí nejen nabídnout také „neokoukané“ a nové případy, ale ukázat i komplexnější sociální souvislosti.

Autorka prokázala dobré znalosti trestněprávní literatury, je ale škoda, že práce poněkud postrádá hlubší historické zakotvení a solidnější znalost poddanského prostředí, jímž se zabývá a studované prameny tak někdy poněkud kloužou po hladině jakéhosi bezčasí. Ani výhradní zaměření na „diskursivní strategie“ nemůže zcela překrýt jejich sociální souvislosti; ukazují se tak jisté limity studia „textu bez kontextu“. Na druhé straně ale není úplně patrné, jak autorka skutečně pracuje s genderovými koncepty, k nimž se v úvodních kapitolách hlásí.

Práce však každopádně dostala nárokům kladeným na diplomovou práci. Autorka prokázala schopnost pracovat samostatně s vhodně zvolenou sekundární literaturou i primárními zdroji a formulovat vlastní východiska i závěry. Studie je zpracována pečlivě, je napsána elegantním, vospělým stylem, s naprostým minimem překlepů či stylistických nedostatků a doporučuji ji k obhajobě s hodnocením **výborně**.

V Praze dne 15. srpna 2009

Mgr. Daniela Tinková, PhD.,
Ústav českých dějin FFUK Praha